DOI: 10.26693/jmbs07.05.247
УДК 611.08:378
Дейнега Т. Ф., Тихонова О. О.,
Тарасенко Я. А., Акжитова Г. О.

НАЙБІЛЬШ ВЖИВАНІ ЕПОНІМИ ПРИ ВИВЧЕННІ АНАТОМІЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ

Полтавський державний медичний університет,
Полтава, Україна

Мета. Аналіз та узагальнення відомостей джерел наукової літератури щодо епонімів при вивченні анатомії нервової системи людини, мати уявлення про вчених, чиїми іменами названі ті чи інші терміни шляхом бібліографічного аналізу літератури.

Матеріал та методи дослідження. Аналіз та узагальнення відомостей джерел наукової літератури щодо епонімічних термінів в анатомії нервової системи людини. У роботі використані методи дослідження: діалектичний, історично-хронологічний, бібліографічно-описовий, аналітичний.

Результати. Епóнім (грец. ἐπώνῦμος, букв. «той, що дав ім'я») – видатна людина або герой, на честь якого отримав своє ім'я об'єкт.

У науці епонім – назва явища, поняття, структури або методу за ім'ям людини, що вперше виявила або описала їх. В анатомії, гістології, ембріології, цитології епоніми вживають давно й постійно. Знання авторських назв важливе для дипломованого лікаря, викладача, науковця насамперед із професійних позицій. Застосування фахівцями термінів-епонімів сприяють їхньому професійному становленню та підвищують їх інтелектуальний рівень медика

У даній статті зібрані епоніми при вивченні анатомії нервової системи людини. Мати уявлення про вчених, чиїми іменами названі ті чи інші терміни шляхом бібліографічного аналізу літератури. Основна частина. В анатомії епоніми все частіше зустрічаються в різних виданнях та підручниках з клінічної анатомії. Вони застосовуються в закордонних публікаціях та підручниках та збереглися в клінічній практиці. У цій статті зібрані епоніми при вивченні анатомії нервової системи людини. Під час практичних занять та іспитів багато студентів зазнають труднощів в освоєнні та запам'ятовуванні термінів, які зустрічаються в літературі, тому володіння викладачами та студентами епонімічними термінами, безсумнівно, підвищує їх педагогічну майстерність та засвоєння інформації, що, в свою чергу, також покращує якість освітнього процесу.

Висновки. Дослідження епонімів дозволяє зберегти імена вчених, які внесли значний вклад в науку. А також епоніми можуть полегшити запам'ятовувати матеріал при вивченні анатомії нервової системи людини та дають змогу орієнтуватися в історії медичної науки.

Ключові слова: епонім, анатомія, головний мозок, людина.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дана робота є фрагментом НДР кафедри анатомії Полтавського державного медичного університету «Морфо-функціональне вивчення внутрішніх органів людини та лабораторних тварин в різних аспектах експериментальної медицини», № держ. реєстрації 0121U108258.

Вступ. Дуже складно назвати область медицини, в якій не було б епонімів. Більшість епонімів використовуються в медицині і досі**.**

Епóнім (грец. ἐπώνῦμος, букв. «той, що дав ім'я») – видатна людина або герой, на честь якого одержав своє ім'я об'єкт [1].

У науці епонім – назва явища, поняття, структури або методу по імені людини, що вперше виявила або описала їх.

В анатомії, гістології, ембріології, цитології епоніми вживають давно й постійно. Знання авторських назв важливе для дипломованого лікаря, викладача, науковця насамперед із професійних позицій. Застосування фахівцями термінів-епонімів сприяють їхньому професійному становленню та підвищують їх інтелектуальний рівень медика [2].

Вивчення епонімів сучасному, «особливо молодому вченому, дозволяє глибше знати історію своєї науки, зрозуміти той корінь, на основі якого будуються сучасні морфологічні науки».

Застосування анатомічних термінів, до складу яких входять імена або прізвища дослідників, що вперше описали анатомічне утворення, сприяють кращій орієнтації в топографо-анатомічному розташуванні органа або ділянки. Тому студентам-медикам потрібні видання, в яких застосовують терміни – епоніми, адже їх так бракує [1 ,2].

Мета дослідження. Аналіз та узагальнення відомостей джерел наукової літератури щодо епонімів при вивченні анатомії нервової системи людини, мати уявлення про вчених, чиїми іменами названі ті чи інші терміни шляхом бібліографічного аналізу літератури.

Матеріал та методи дослідження. У роботі використані такі методи дослідження: діалектичний, історично-хронологічний, бібліографічно-описовий, аналітичний. Бібліографічний аналіз базувався на опублікованих: книгах, статтях, монографіях та навчальних посібниках. Пошук літератури для цілей даного систематичного огляду, який стосується розгляду епонімів у анатомічній термінології при вивченні анатомії нервової системи людини, здійснювався у всесвітній мережі «Інтернет», вітчизняних джерелах літератури, науковій та електронній бібліотеках ПДМУ.

Результати дослідження. В анатомії епоніми все частіше зустрічаються в різних виданнях та підручниках з клінічної анатомії. Вони застосовуються в закордонних публікаціях та підручниках та збереглися в клінічній практиці. У цій статті зібрані епоніми при вивченні анатомії нервової системи людини. Під час практичних занять та іспитів багато студентів зазнають труднощів в освоєнні та запам'ятовуванні термінів, які зустрічаються в літературі [3].

Амонів ріг (Ammon) – гіпокамп (hippocampus) – підвищення речовини головного мозку на медіальній стінці нижнього рогу бічного шлуночка, що нагадує за формою ріг барана. Походить від імені давньоєгипетського бога Амона [4, 5].

Смужка Бехтерєва – смужка зовнішнього зернистого шару, яка виділяється в деяких полях верхнього підшару III шару мієлоархітектоніки кори великого мозку та складається з густого скупчення горизонтальних мієлінових волокон, що утворюють короткі асоціативні провідні шляхи.

Центральний пучок покрівлі Бехтерєва (синонім – центральний покрівельний шлях, tractus tegmentalis centralis) — низхідний нервовий шлях, який йде від зорового бугра, блідої кулі, червоного ядра та ретикулярної формації середнього мозку до ретикулярної формації та оливи довгастого мозку і відноситься до екстрапірамідної системи.

Ядро Бехтерєва (В. М. Бехтерєв) – верхнє присінкове ядро (nucleus vestibularis superior), яке розташовується в латеральному кутку ромбовидної ямки, на його нейронах перемикаються волокна передньої частини присінково-завиткового нерва.

Клітина Беца (синонім – клітина Беван-Левіса, внутрішній великий пірамідний нейрон, (neuronum pyramidale magnum internum) – великий пірамідальний нейрон внутрішньої пірамідальної пластинки кори великого мозку, аксони якого утворюють основну частину корково-спинномозкових (пірамідальних) шляхів [4, 5].

Цитоархітектонічні карти мозку Бродмана – карти розташування цитоархітектонічних полів на поверхні півкуль великого мозку людини.

Частка Брока (синонім – звивина склепіння, gyrus fornicatus) – ділянка поверхні півкулі, яка включає поясну та парагіпокампальну звивину, перешийок поясної звивини та гачок.

Звивина Брока (синонім – нижня лобова звивина, gyrus frontalis inferior) – звивина в нижній частині верхньолатеральної та нижньої поверхонь лобової частки, яка обмежена нижньою лобовою та латеральною борознами.

Нюхове поле Брока (синонім – підмозолисте поле, area parolfactoriaareasubcallosa) – ділянка старої кори на медіальній поверхні півкулі великого мозку, яка знаходиться біля нюхового трикутника.

Центр Брока – рухова мовна зона кори мозку у задньому відділі нижньої лобної звивини, яка включає покришкову, трикутну та очноямкову частини. Тут локалізується руховий центр мови.

Пучок Бурдаха (K. Burdach) – клиноподібний пучок (fasciculus cuneatus) – латеральна частина заднього канатика спинного мозку. У ньому проходить провідний шлях пропріоцептивної та тактильної чутливості від 12 верхніх сегментів тіла людини.

Варолієв міст (C. Varolio) – міст головного мозку (pons).

Центр Вернике (K. Wernicke) – область кори головного мозку в задньому відділі верхньої скроневої звивини. Тут розташовується ядро слухового аналізатора усної мови. При ураженні виникає синдром сенсорної афазії – втрата розуміння зверненої мови.

Ядро Вестфаля-Едінгера (A. Westphal, L. Edinger) (ядро Якубовича) – додаткове ядро окорухового нерва (nucleus accessorius n. oculomotorii), яке складається з центральних парасимпатичних нейронів, що забезпечують іннервацію м'яза, який звужує зіницю та м'яз.

Звивини Гешля (R. Heschl) – поперечні скроневі звивини (gyri temporales transversi), в яких знаходиться ядро слухового аналізатора. При патології цього відділу виникає – коркова глухість, слухова агнозія.

Пучок Говерса (W. Gowers) – передній спинномозочковий шлях (tractus spinocerebellaris

anterior). Міститься у бічному канатику спинного мозку та проводить пропріоцептивну чутливість до кори черв'яка мозочка.

Пучок Голля (F. Goll) – тонкий пучок (fasciculus gracilis) – пучок аферентних волокон у задньому канатику спинного мозку поруч із та закінчується в однойменному ядрі довгастого мозку. Є провідним шляхом пропріоцептивної та тактильної чутливості кіркового напрямку від 19 нижніх сегментів тіла людини.

Променистість Грасіоле (L. Gratiolet) – пучок нервових волокон у білій речовині великого мозку, який йде від латерального колінчастого тіла та подушки таламуса до зорового центру в кору потиличної частки.

Ядро Дейтерса (O. Deiters) – вестибулярне ядро (nucleus vestibularis lateralis), яке розташоване в латеральному відділі присінкового поля. На його нейронах закінчуються аксони нейронів присінкового вузла VIII пари черепних нервів. Від цього ядра починається присінково-спинномозковий шлях.

Ядро Кларка-Штіллінга (J. Clarke, B. Stilling) – грудне ядро (nucleus thoracicus), яке розташовується в основі заднього рогу від C8 до L2 сегментів спинного мозку, аксони його нейронів вступають у бічний канатик та утворюють задній спинно-мозочковий тракт.

Отвір Лушки (H. Luschka) – латеральна апертура IV шлуночка (aperture lateralis ventriculi quarti) головного мозку.

Отвір Мажанді (F. Magendie) – серединна апертура IV шлуночка (aperture mediana ventriculi quarti) головного мозку.

Шлях Монакова (C. Monakow) – червоноядерно-спинномозковий шлях (tractus rubrospinalis) – шлях екстрапірамідної системи, який починається в червоному ядрі. Утворює перехрестя, проходить у бічних канатиках спинного мозку та закінчується в його передніх рогах сірої речовини.

Отвір Монро (A. Monro) – міжшлуночковий отвір (foramen interventriculare) – парний отвір, який з'єднує бічні шлуночки з III шлуночком головного мозку. Він розташовується назад та вниз від стовпів склепіння.

Пахіонові грануляції (A. Pacchioni) – арахноїдальні грануляції (granulationes arachnoidales) – колбоподібні розширення павутинної оболонки головного мозку, що впроваджуються в порожнину венозних синусів та бічних лакун. Функція – беруть участь у циркуляції цереброспінальної рідини.

Роландова борозна (L. Rolando) – центральна борозна (sulcus centralis), яка відокремлює лобову частку півкулі головного мозку від тім'яної на верхньолатеральній поверхні півкулі.

Сільвієв водопровід (F. Sylvius) – водопровід мозку (aquaeductus cerebri) – порожнина середнього мозку, яка має вигляд вузького каналу та з'єднує III і IV шлуночки.

Сільвієва борозна (F. Sylvius) – латеральна борозна (sulcus lateralis) – глибока борозна верхньолатеральної поверхні півкулі великого мозку, яка відокремлює скроневу частку від лобової та тім'яної.

Пучок Флексіга (P. Flechsig) – задній спинномозочковий шлях (tractus spinocerebellaris posterior), який проходить у задньому відділі бічного канатика спинного мозку.

Перехрестя Фореля (A. Forel) – вентральне перехрестя волокон червоноядерно-спинномозкового шляху в покришці середнього мозку (decussantio tegmentiles encephali ventralis).

Перехрестя Мейнерта – дорсальне перехрестя покриву в середньому мозку.

Перехрестя Вернекінга – перехрестя верхніх ніжок мозочка.

Ядро Швальбе (G. Schwalbe) – при середнє присінкове ядро (nucleus vestibularis medialis) VIII пари черепних нервів [4, 5, 6].

Слід зауважити, що у даній статті неведена лише частина епонімів нервової системи людини. Надані епонімічні терміни принесуть безсумнівну користь студентам при діагностиці уражень центральної нервової системи, що, в свою чергу, підвищить якість освіти.

Висновки. Дослідження епонімів дозволяє зберегти імена вчених, які внесли значний вклад в науку. Епоніми дають змогу орієнтуватися в історії медичної науки, а також можуть полегшити запам'ятовувати матеріал при вивченні анатомії нервової системи людини.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується узагальнити відомості щодо епонімічних термінів в анатомії периферійної нервової системи людини.

References

1. Hrin VH, Cherkun NO, Holovko OH. Eponimichni termini v morfolohiyi ta patolohiyi cherepa lyudini [Eponymic terms in the morphology and pathology of the human skull]. *Aktualni problemi suchasnoi meditsini: Visnik UMSA.* 2019;2(66):174-182. [Ukrainian]. doi: 10.31718/2077-1096.19.2.174
2. Hrin VH, Svintsitska NL, Deyneha TF, Bilash VP, Dubrovina OV. Eponimichni termini v morfolohiyi struktur holovi ta shiyi lyudini [Eponymic terms in the morphology of human head and neck structures]. *Aktualni problemi suchasnoi meditsini: Visnik UMSA*. 2021;1(73):114-122. [Ukrainian]

3. Lisenko V. Termini-eponimi v ukrainskiy anatomichniy terminolohiyi [Eponymous terms in Ukrainian anatomical terminology]. *Visnik Nats universitetu «Lvivska politekhnika». Seria Problemi ukrainskoi terminolohiyi.* 2009; 648:66–70. [Ukrainian].
4. Holovatskyi AS, Cherkasov VH, Sapin MR, Parakhin AI, Kovalchuk OI. *Anatomiia liudyny* [Human anatomy]. Pidruchnyk u 3 tomakh. Vyd. 5. Vinnytsia: Nova knyha; 2016. 1200 s.: il. [Ukrainian]
5. Dzyuba M. Eponimichni naymenuvannya v ukrainskiy naukoviy terminolohiyi [Eponymic names in Ukrainian scientific terminology]. *Ukrainska mova*. 2010; 3:55-63. [Ukrainian]
6. Cherkasov VH, Bobrik II, Huminskiy YuY, Kovalchuk OI. Mizhnarodna anatomichna terminolohiya (latinski, ukrainski, rosiyski ta anhliyski ekvivalenti) [International anatomical terminology (Latin, Ukrainian, Russian and English equivalents)].Vinnitsya: Nova Kniha; 2010. 392 s. [Ukrainian]

UDC 611.08:378

The Most Frequent Eponyms in the Study of the Human Nervous System Anatomy

Deineha T. F., Tykhonova O. O., Tarasenko Ya. A., Akzhytova G. O.

Abstract. *The purpose of the study* was to investigate the phenomenon of eponyms derived from scientists' names through bibliographic analysis of literature.

Materials and methods. The following research methods were used: dialectical, historical and chronological, bibliographic and descriptive, analytical.

Results and discussion. It would be difficult to name the field of medicine in which there would be no eponyms. Most eponyms are still used in medicine. An eponym (Greek: ἐπώνῦμος, lit. "the one who gave the name") is an outstanding person or hero after whom an object was named.

In science, an eponym is a natural linguistic compound of a scientist and his/her discovery in scientific and historical context. In anatomy, histology, embryology, cytology eponyms have been constantly used for a long time. Knowing them is essential for a certified doctor, teacher and scientist from a professional point of view. The use of eponyms contributes to professional development and raises the intellectual level of a medical worker. In anatomy, eponyms are increasingly found in various publications and textbooks on clinical anatomy. They are used in foreign publications and textbooks as well as in clinical practice. This article contains eponyms related to the human nervous system anatomy. The reason is that during practical classes and exams, many students face difficulties in learning and memorizing terms that are found in the literature.

Ammon's horn is a part of the hippocampus that forms a longitudinal bulge on the inferior horn of the lateral ventricle. Bekhterev's nucleus is the superior cerebellar nucleus, which is located in the lateral corner of the fossa rhomboid; its neurons switch the fibers of the anterior part of the vestibulocochlear nerve. Betz cell is a large pyramidal neuron of the inner pyramidal layer of the cerebral cortex, the axons of which form the main part of the corticospinal (pyramidal) pathways. Sylvian aqueduct, aquaeductus cerebri, is a narrow channel in the midbrain connecting the third and fourth ventricles and containing cerebrospinal fluid. Flechsig's tract is the posterior spinocerebellar tract (tractus spinocerebellaris posterior), which runs in the posterior part of the lateral funiculus of the spinal cord. Forel decussation is the ventral intersection of the fibers of the rubrospinal pathway in the lining of the midbrain (decussatio tegmentalis encephali ventralis). Meynert's decussation is dorsal intersection of the tegmentum in the midbrain. Schwalbe's nucleus is medial median nucleus (nucleus vestibularis medialis) of the VIII pair of cranial nerves.

Conclusion. Thus, the study of eponyms allows us to preserve the names of scientists who have made a significant contribution to science. Furthermore, eponyms simplify memorizing of the material when studying the human nervous system anatomy and enriches our knowledge of medical science history.

Keywords: eponym, anatomy, brain, human.

ORCID and contributionship:
Tamara F. Deineha : 0000-0002-4422-4204 [B,C,D]
Olesya O. Tykhonova : 0000-0001-7796-0809 [A,F]
Yana A. Tarasenko : 0000-0003-2296-9464 [A,E,F]
Ganna O. Akzhytova : 0000-0001-6653-1697[E]

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis,
C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article,
E – Critical review, F – Final approval of the article

CORRESPONDING AUTHOR
Yana A. Tarasenko
Poltava State Medical University,
Department of Anatomy
23, Shevchenko Str., Poltava 36011, Ukraine
tel: +380990352850, e-mail: cvetkovajj@gmail.com

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Стаття надійшла 21.07.2021 р.
Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування